[א]מתני' בזבינא מיצעא ודשמואל [ב]בזבינא חריפא תניא כותיה דשמואל [א][ג]הלוקח כלים מן התגר לשגרן לבית חמיו ואמר לו אם מקבלין אותן ממני אני נותן לך דמיהם ואם לאו אני נותן לך לפי טובת הנאה שבהן נאנסו [ד]בהליכה חייב בחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכר [ה]ההוא ספסירא דשקל חמרא לזבוני ולא איזבן בהדי דהדר איתנים חמרא חייביה רב נחמן לשלומי איתיביה רבא לרב נחמן נאנסו בהליכה חייב בחזרה פטור אמר ליה [ו]חזרה דספסירא הולכה היא דאילו משכח לזבוני אפילו אבבא דביתיה מי לא מזבין ליה: **מתני'** [ז]קונם שאני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי עובדי כוכבים שאני נהנה למולים [ח]אסור בערלי ישראל ומותר במולי עובדי כוכבים שאין הערלה קרויה אלא לשם עובדי כוכבים שנא' [1]כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב ואומר [2]והיה הפלשתי הערל הזה ואומר [3]פן תשמחנה בנות פלשתים פן תעלוזנה בנות הערלים רבי אלעזר בן עזריה אומר [ט]מאוסה היא הערלה שנתגנו בה רשעים שנא' כי כל הגוים ערלים רבי ישמעאל אומר [י]גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות רבי יוסי אומר גדולה מילה [כ]שדוחה את השבת (א) חמורה רבי יהושע בן קרחה אומר [ל]גדולה מילה שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה (ב) מלא שעה רבי נחמיה אומר גדולה מילה [מ]שדוחה את הנגעים [ג]רבי אומר [נ]גדולה מילה שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל שנאמר [4]התהלך לפני והיה תמים דבר אחר גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו שנאמר [5]כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי: **גמ'** תניא ר' יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שכל זכיות שעשה משה רבינו לא עמדו לו כשנתרשל מן המילה שנאמר [6]ויפגשהו ה' ויבקש המיתו אמר רבי (ג) ח"ו שמשה רבינו נתרשל מן המילה אלא כך אמר אמול ואצא סכנה היא שנאמר [7]ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים וגו' אמול ואשהא שלשה ימים הקב"ה אמר לי [8]לך שוב [ה] מצרים אלא מפני מה נענש משה מפני

רש"י

מתני' בוצינא מלעא. דלא הוי זבינא חריפא ולא זבינא דרמיא על אפיה לפיכך שוה בשוה לא דזימנין הוי הנאת מוכר וזימנין הוי הנאת לוקח: **ודשמואל.** דאמר חייב: **בוצינא חריפא.** דודאי הוי הנאת לוקח לפיכך כי נאנס בידו חייב אפי' שוה בשוה דהנאת לוקח היא: **נאנסו בהליכה חייב.** ו)(מפני שהוא כנושא שכר) בההיא הנאה דאית ליה שמניחו להוליכו לבית חמיו גמר ומקני נפשיה: **בחזרה פטור.** דלית ליה הנאה שלא נתקבלו: **ספסירא.** מי שלוקח בהמה ע"מ למוכרה לאלתר: **בחזרה פטור.** וה"ג כי אתנים בחזרה אתנים (ד) לפטור: **מי לא מזבין ליה.** ובחזירה נמי כנושא שכר ז)הוי: **מתני' ואסור במולי עובדי כוכבים.** דבכלל ערלים הן: **ערלי ישראל.** בכלל מולים הן כגון שמתו אחיו מחמת המילה: **שהיא דוחה שבת חמורה.** דכתיב וביום השמיני ימול (ויקרא יב) ואפילו בשבת: **שכל זכיותיו של משה לא עמדו לו.** בשעה שנתרשל מן המילה שנאמר ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה' ויבקש המיתו (שמות ד): **שדוחה את הנגעים.** דכתיב וביום השמיני ימול ואע"פ שיש שם בהרת יקוץ: **דכתיב התהלך לפני והיה תמים.** וכתיב בתריה ואתנה בריתי ביני וביניך: **גמ'**

מפני

ר"ן

דמיה סמך ליה אסוגיין דבפרק הספינה כי היכי דהתם נמי לא חש לאוקמה דוקא בזבינא חריפא כדמוקי לה בסמוך משום דההיא סוגיא דהתם אסוגיא דהכא נמי סמכא: ה)**ואי הנאה לוקח היא אפילו שוה בשוה נמי.** דהא אמרת דבמקח ליכא הנאת מוכר: **מפני' בוצינא דרמי על אפיה.** הלכך שוה בשוה הנאת מוכר היא שאינו מוצא לוקחין ולאו הנאת לוקח דכיון דלא קפיץ עליה זבינא מצוי הוא תמיד ללוקח ואינו נהנה במקחו. **ודשמואל** בזבינא חריפא ומש"ה הנאת לוקח היא שהכל קופצין עליו ואין למוכר שום הנאה במכירתו דהא כל אימת דבעי מזבין ליה: **א"כ אימא רישא לוקח ביתר.** וכיון דזבינא דרמי על אפיה הוא למה ליה ליקח ביתר אפילו לוקח שוה בשוה לא מיתהני ביה איהו כלל אלא מוכר כיון דזבינא דרמי על אפיה הוא. ועוד אימא סיפא היכא דאסר הנאתו על ישראל דקתני מוכר ביתר ואי זבינא דרמי על אפיה הוא אפילו שוה בשוה דליכא הנאה ללוקח כלל אלא למוכר: **סיפא בוצינא חריפא.** כלומר רישא אשמועינן דינא דזבינא דרמי על אפיה וסיפא אשמועינן דינא דזבינא חריפא. ומיהו אכתי לא מפרקא קושיין אמאי רישא לוקח ביתר אלא לפרוקי קושיא דסיפא אתינן: **אי הכי לוקח בפחות אפי' שוה בשוה נמי.** דהאמר שמואל דבזבינא חריפא לוקח מתהני ולא מוכר דמשום הכי חייב באונסין לפי שכל הנאה שלו: ע"כ שייך לע"א **מתניתין בוצינא מליעא ודשמואל בוצינא חריפא.** כלומר דבזבינא מליעא איכא הנאת מוכר ולוקח ומש"ה כשאסר הנאת ישראל עליו לוקח ביתר ומוכר בפחות כי היכי דלא ליתהני וכשאסר הנאתו על ישראל לוקח בפחות ומוכר ביתר כי היכי דלא ליתהנו איהו דבזבינא מליעא כי מזבן ליה שוה בשוה תרוייהו מיתהנו. ונראה בעיני דגמרא ודאי כי מוקי מתני' בזבינא דרמי על אפיה א"נ בזבינא חריפא מידע ידע דמתני' לית לה אוקימתא בהכי אלא לגלויי דיני קא בעי ולאשמועינן דזבינא דרמי על אפיה הנאת מוכר ולא לוקח וזבינא חריפא הנאת לוקח ולא מוכר וזבינא מליעא הנאת שניהם והני מילי כשנמכר שוה בשוה אבל כי נמכר ביותר אפילו זבינא חריפא הנאת מוכר ולא לוקח וכי נמכר בפחות אפילו זבינא דרמי על אפיה הנאת לוקח ולא מוכר. הדין הוא כללא דשמעתא: **ואם לאו אני נותן לך לפי טובת הנאה שבהן.** כלומר לפי מה שנהניתי במה שיחזיקו לי טובה כשהן רואים שאני מחזר לשגר להם כלים: **נאנס בהליכה חייב.** לפי שכל הנאה שלו והיינו סייעתיה דשמואל: **ובחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכר.** ונושא שכר פטור על האונסין. ומיהו בגנבה ואבדה חייב כנושא שכר דהא אסיקנא בפרק האומנין [ב"מ פא.] שכל שואל לאחר שכלו ימי שאילתו נעשה שומר שכר דהואיל ונהנה מהנה ומוכח לה התם מהך ברייתא דכיון דבהליכה הוה שואל בחזרה מיהא נהי דלא הוי שואל שומר שכר הוי: **ההוא ספסירא דשקל חמרא לזבוני בשוקא.** דרכן של אותן סרסורין היה ליקח בהמה בדמים קצובים והיו מתנים עם הבעלים שאם לא ימצאו לוקחין שיחזירום להם והכי מוכח בהדיא בפרק האומנין [שם] בהאי עובדא גופיה דמייתי לה התם בלישנא אחרינא: **חזרה דספסירא כהליכה היא.** כלומר כהליכה דמשגר לבית חמיו דמי דהכא נמי בחזרה אי משכח לזבוני מזבין לה: **מתני' שאני נהנה לערלים וכו' שאין הערלה קרויה אלא לשם העובדי כוכבים.** דכולהו אפילו מולים מיקרו ערלים כדכתיב כי כל הגוים ערלים אע"ג דאית בהו מולים: **ואומר והיה הפלשתי הערל.** כלומר דאי מקרא קמא איכא לדחויי דכי קאמר כל הגוים ערלי לב קאמר והיינו דקאמר סיפיה דקרא דכל בית ישראל ערלי לב כמותם מש"ה אמר ואומר והיה הפלשתי הערל הזה דקא קרי ליה דוד ערל אע"ג דלא ידע אי נולד כשהוא מהול וכ"ת נולד כשהוא מהול לא שכיחא ואומר פן תעלוזנה בנות הערלים ואי אפשר לעם גדול שלא יהיו בהם כמה אנשים שנולדו כשהם מולים ואפילו הכי אמר בנות הערלים: **שלש עשרה בריתות נכרתו עליה.** שלש עשרה בריתות נכתבו בפרשת מילה [בראשית יז]: **גדולה מילה שהיא דוחה שבת החמורה.** דכתיב וביום השמיני ימול [ויקרא יב] ביום ואפילו בשבת [שבת קלב.]: **מלא שעה.** אלא מיד שנתרשל בקש המלאך להורגו: **שהיא דוחה את הנגעים.** דכתיב ימול בשר ערלתו [ויקרא יב] ואפילו יש שם בהרת יקוץ: **לא נקרא שלם עד שמל.** דכשצוהו על המילה א"ל הקב"ה התהלך לפני והיה תמים: **שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה.** שנאמר [שמות כד] הנה דם הברית. ואע"ג דהאי דם לאו דם מילה הוא אלא קרבן מ"מ כיון דבתורה כולה כתיב ברית ובמילה נמי כתיב ברית מצותה שקולה כנגד כל המצות: **גמ' אמול ואצא סכנה היא.** אם ילך בדרך תוך ג' ימים כאיב ליה: **דכתיב ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים.** ולאו למימרא דביום השלישי כאיב ליה טפי מיומא קמא אלא לכך המתינו שמעון ולוי עד יום השלישי כדי שיהו חלושין ביותר שנכאבו ג' ימים והכי מוכח בפ' ר"א דמילה (שבת קלד:):

שנתעסק

תוספות

שנכרתו עליה י"ג בריתות. לא וחשוב [תולתנה] (את) בריתי ביני וביניך עד בריתי אקים את יצחק (בראשית יז) יש י"ג בריתות: הנה דם הברית אשר כרת וכו'. אע"ג דפשטיה דקרא בהזאת דמים כדם שנתן משה באגנות משתעי מ"מ מוקי ליה נמי בדם מילה כשנכנסים לברית כדאמרינן (כריתות דף ט.) במה נכנסו אבותינו לברית במילה וטבילה והרצאת דמים אלמא דם מילה קרי דם ברית דכתיב (שמות כד) הנה דם הברית אשר וגו':

פירוש הרא"ש

בטובת הנאה שאני נהנה. במה שמחזיקים לי טובה שהייתי רוצה לכבדם: **פטור מפני שהוא כנושא שכר.** אחזרה קאי דמו לא הוי שואל דפסקה הנאתו ומיהו ש"ש הוי וחייב בגנבה ואבדה דהואיל ונהנה מהנה: **ההוא ספסירא.** סרסור מקבל החפץ בקצבה אם ימכור ביותר המותר שלו ואם לא ימצא קונים יחזיר החפץ לבעליו: **מפני שנתעסק במלון.** וקרוב למצרים היה ואין עוד סכנה:

עין משפט נר מצוה

סז א ב מיי' פ"ז מהל' נדרים הלכה ז סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכ סעיף א:

סח ג מיי' פ"ב מהל' שלוחין הלכה ח סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קפו סעיף א:

סט ד מיי' שם הל' ו סמג שם טור ח"ע שם סעיף ב:

ע ה מיי' שם טור ח"ע שם:

עא ו מיי' פ"ט מהל' נדרים הל' כב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רח סעיף מא:

עב ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף מב:

עג ח מיי' פ"ג מהל' מילה הל' ח טוי"ד סימן רס:

עד ט מיי' שם הל' ט סמג עשין כח טוי"ד שם:

עה י מיי' פ"א שם הל' ט סמג עשין כח טוש"ע י"ד סימן רסו סעיף ב:

עו כ מיי' שם פ"ג הל' ט טוי"ד סימן רס:

עז ל מיי' שם פ"א הל' ט סמג עשין כו טוש"ע י"ד סימן רסו סעיף א:

עח מ מיי' שם פ"ג הלכה ח טוי"ד סי' רס:

מסורת הש"ס

א) ב"מ פא., ב) יבמות עא. ע"ז כו., ג) [בע"י הגי' ר"מ], ד) [בע"י עוד הגירסא רבי אומר גדולה מילה שהיא שקולה כנגד כל המצות שנאמר הנה דם וגו' וכ"ה גי' הר"ן ותוס'], ה) נ"ל מגרימה. יעב"ץ, ו) רש"א מ"ג, ז) לפי הגהת רש"א נ"ל לא הוי, ח) [שייך עד לע"א],

תורה אור השלם

1. על מצרים ועל יְהוּדָה וְעַל אֱדוֹם וְעַל בְּנֵי עַמּוֹן וְעַל מוֹאָב וְעַל כָּל קְצוּצֵי פֵאָה הַיֹּשְׁבִים בַּמִּדְבָּר כִּי כָל הַגּוֹיִם עֲרֵלִים וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל עַרְלֵי לֵב: ירמיהו ט כה

2. גַּם אֶת הָאֲרִי גַּם הַדּוֹב הִכָּה עַבְדֶּךָ וְהָיָה הַפְּלִשְׁתִּי הֶעָרֵל הַזֶּה כְּאַחַד מֵהֶם כִּי חֵרֵף מַעַרְכֹת אֱלֹהִים חַיִּים: שמואל א יז לו

3. אַל תַּגִּידוּ בְגַת אַל תְּבַשְּׂרוּ בְּחוּצֹת אַשְׁקְלוֹן פֶּן תִּשְׂמַחְנָה בְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים פֶּן תַּעֲלֹזְנָה בְּנוֹת הָעֲרֵלִים: שמואל ב א כ

4. וַיְהִי אַבְרָם בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתֵשַׁע שָׁנִים וַיֵּרָא יְיָ אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי אֵל שַׁדַּי הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים: בראשית יז א

5. כֹּה אָמַר יְיָ אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי: ירמיהו לג כה

6. וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בַּמָּלוֹן וַיִּפְגְּשֵׁהוּ יְיָ וַיְבַקֵּשׁ הֲמִיתוֹ: שמות ד כד

7. וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹתָם כֹּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה אִישׁ חַרְבּוֹ וַיָּבֹאוּ עַל הָעִיר בֶּטַח וַיַּהַרְגוּ כָּל זָכָר: בראשית לד כה

8. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְיָן לֵךְ שֻׁב מִצְרָיִם כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְבַקְשִׁים אֶת נַפְשֶׁךָ: שמות ד יט

הגהות הב"ח

(א) משנה השבת החמורה: (ב) שם עליה אפי' מלא שעה: (ג) שם אמר ר' יוסי ח"ו: (ד) רש"י ד"ה בחזרה וכו' ולפטור:

גליון הש"ס

גמ' בהליכה חייב. עי' בהר"ן פ"ק דמס' ע"ז דף שלג ע"ב:

מוסף רש"י

לשגרן לבית חמיו. סבלונות לארוסתו (ב"מ פא.). **לפי טובת הנאה שבהן.** שיחזיקו לי טובה שפקדתים בסבלונות (שם). **נאנסו בהליכה חייב.** דהואיל וקנן דמיהן ומשכן לשם לקיחה, הרי הם לקוחין בידו עד שידע שאינה לקוחה (שם). **בחזרה פטור.** מאונסין, מפני שהוא כנושא שכר. בחזירה ולא כשואל, ומהו נשיאות שכרו הואיל ונהנה שנתעסק בכן (שם). או: בהליכה דחייב קאי מפני שהיה כנושא שכר דאית ליה [הנאה] וגמר ומקני נפשיה, וכן נמי לעיל כשהוא מבקרו, אם אמר שאמר אילו תפך בו נאנס בידו פטור (ראמ"ה בשוח). **ספסירא.** סרסור, קונה ומוכר מיד תמיד (ב"מ נא.). **קונם שאני נהנה לערלים.** מה שאני נהנה מן הערלים אסור עלי בקונם, וקונם הוא לשון הקדש (ע"ז כו.). **מותר בערלי ישראל.** לענין נדר מולין נינהו, דהלך אחר לשון בני אדם, וישראלים לא קרו להו ערלים ועובדי כוכבים לא קרי להו מולין (יבמות עא.). **התהלך לפני והיה תמים.** התהלך לפני במצות מילה ובדבר הזה תהיה תמים, שכל זמן שהמילה בך אתה בעל מום לפני (בראשית יז א).